

POSTANOWIENIE

Dnia 22 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSA Janusz Kaspryszyn (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "D." Spółki Akcyjnej w Z. poprzednio
"D." Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z.
przeciwko Syndykowi Masy Upadłości H. Spółki Akcyjnej
w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 kwietnia 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej
od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 29 stycznia 2015 r.,

**uchyła zaskarżone postanowienie Sądu Apelacyjnego
oraz postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 15 września 2014
roku w całości i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania
Sądowi Okręgowemu, pozostawiając temu Sądowi
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 24 lipca 2014 roku powódka D. sp. z o.o. z siedzibą w Z. wniosła o zasądzenie od Syndyka masy upadłości H. S.A. w W. na swoją rzecz kwoty 100.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 25 września 2012 roku do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając żądanie pozwu, powódka wskazała, że w dniu 12 maja 2010 roku zawarła umowę konsorcjum z H. S.A. oraz A.S.A. celem wspólnego udziału w przetargu i zawarcia z Portem Lotniczym [...] sp. z o.o. umowy dotyczącej systemu kontroli bezpieczeństwa pasażerów i bagażu w tym porcie. W dniu 13 września 2010 r. doszło do zawarcia umowy w tym zakresie. W dniu 25 listopada 2010 r. H. S.A. i A. S.A. bez zgody powódki miały zawrzeć z Bankiem [...] umowę o przelew części wierzytelności wynikającej z kontraktu z dnia 13 września 2010 r. Powód przystąpił do tej umowy na podstawie aneksu z dnia 25 marca 2011 r. Wskazał, że cedenci nie uregulowali kwestii wzajemnych rozliczeń wynikających z umowy przelewu wierzytelności na zabezpieczenie. W dniu 13 lipca 2012 r. Port Lotniczy [...] Sp. z o.o. odstąpił od umowy z konsorcjum w zakresie kwoty 15.282.750 zł, czego strony umowy nie zakwestionowały, a w dniu 5 lipca 2012 r. dokonał zapłaty kwoty 32.510.250 zł na rzecz Banku [...]. Powódka wskazała, że w dniu tej zapłaty wygasło zobowiązanie Portu Lotniczego wobec niej, a powstała wierzytelność między nią a masą upadłości H. S.A., bowiem w dniu 11 czerwca 2012 r. zostało wydane postanowienie o upadłości tej spółki z możliwością zawarcia układu. Postanowieniem z dnia 13 września 2012 roku ten sposób upadłości został zmieniony na prowadzenie upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika. Według powódki, jej roszczenie jako powstałe w dniu 5 lipca 2012 roku nie jest objęte układem, a jego dochodzenie jest zatem możliwe w drodze powództwa przeciwko masie upadłości.

Postanowieniem z dnia 15 września 2014 r. Sąd Okręgowy w P., w sprawie o sygnaturze akt IX GC .../14, odrzucił pozew w stosunku do Syndyka masy upadłości H. S.A. w upadłości likwidacyjnej w W. i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Uzasadniając wydane rozstrzygnięcie, Sąd Okręgowy wskazał, że wierzytelność powódki nie powstała w

dniu 5 lipca 2012 r., bowiem wynikała z zawartej przez powoda w dniu 25 marca 2011 r. umowy przelewu na zabezpieczenie. W związku z tym powstała ona przed ogłoszeniem upadłości spółki H. S.A. i nie wynikała z czynności Syndyka. Biorąc pod uwagę to, że ze wszczęciem postępowania upadłościowego wiąże się czasowa niedopuszczalność drogi sądowej, konieczne stało się - w ocenie Sądu Okręgowego - odrzucenie pozwu w oparciu o przepis art. 199 k.p.c.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 29 stycznia 2015 r. oddalił zażalenie pozwanej.

Sąd Apelacyjny wskazał, że strona powodowa powoływała się na określone okoliczności faktyczne, domagając się na ich podstawie ochrony prawnej w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Powódka zaznaczyła, że zdarzeniem, z którym łączy swe żądanie, jest zapłata wynagrodzenia należnego konsorcjum przez Port Lotniczy na rzecz Banku [...] w związku z zawartą umową przelewu wierzytelności. Zakreślając szerzej jednak tę podstawę, odwołała się nadto do faktu podpisania przez H. S.A. oraz A. S.A. z Bankiem [...] w dniu 25 listopada 2010 r. umowy o przelew wierzytelności, której przedmiotem był przelew części wierzytelności wynikającej z kontraktu z dnia 13 września 2010 r. zawartego z Portem Lotniczym. Do umowy tej na mocy aneksu z dnia 25 marca 2011 r., przystąpiła powódka. W oparciu o postanowienia umowy o przelew doszło do zapłaty przez Port Lotniczy na rzecz Banku kwoty 32.510.250 zł, z czego Bank zaliczył na spłatę zobowiązań H. S.A. kwotę 30.775.603,01 zł.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że mając na uwadze całokształt okoliczności faktycznych sprawy, stanowiących podstawę faktyczną roszczenia zgłoszonego w pozwie, Sąd Okręgowy trafnie przyjął, iż roszczenie powódki ma swoją podstawę w umowie z dnia 25 marca 2011 roku. W oparciu o tę umowę nastąpiło bowiem świadczenie przez Port Lotniczy na rzecz Banku [...]. Skutkiem tego - akcentowanym przez skarżącego - było zwolnienie H. ze zobowiązania do wysokości dokonanej przez Port Lotniczy wpłaty. W istocie jednak stanowiło to zmniejszenie pasywów upadłego, wobec ogłoszenia w dniu 11 czerwca 2012 r. upadłości układowej H., przekształconej w dniu 13 września 2012 r. w upadłość likwidacyjną.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że badając podstawę faktyczną powództwa nie można ograniczać się tylko do pewnych elementów stanu faktycznego, na których powód buduje konstrukcję prawną bezpodstawnego wzbogacenia, należy mieć bowiem na uwadze całokształt okoliczności faktycznych. Z okoliczności tych wynika, że podstawą świadczenia przez spółkę Port Lotniczy na rzecz Banku [...], a tym samym powstania wierzytelności powoda, była zawarta jeszcze przed ogłoszeniem upadłości umowa przelewu wierzytelności na zabezpieczenie.

Sąd drugiej instancji zgodził się z Sądem Okręgowym, że czasowa niedopuszczalność drogi sądowej występuje wówczas, gdy roszczenie strony powodowej powstało przed ogłoszeniem upadłości spółki H. S.A. i związane było z umową z dnia 25 marca 2011 roku. W takim przypadku do czasu zakończenia postępowania upadłościowego powódce czasowo zamknięta zostaje możliwość dochodzenia swoich praw w postępowaniu cywilnym, przy pozostawieniu drogi postępowania upadłościowego, polegającej na zgłoszeniu swojej wierzytelności Syndykowi masy upadłości. W takich zatem przypadkach, w których z twierdzeń strony powodowej jednoznacznie wynika, że odwołuje się ona do wierzytelności powstałej przed ogłoszeniem upadłości, jako dotyczącej upadłego podmiotu i stanowiącej tzw. wierzytelność upadłościową, właściwy jest tryb postępowania upadłościowego.

Powód zaskarżył postanowienie Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości i oparł ją na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, to jest:

- art. 405 k.c. przez przyjęcie, że roszczenie powódki powstało w dacie zawarcia umowy z dnia 25 marca 2011 r., a nie, jak twierdzi powódka, w dniu spełnienia świadczenia na rzecz Banku S.A, tj. 5 lipca 2012 r.

Wskazał także na naruszenie przepisów postępowania:

- art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 342 ust 1 pkt 1 w zw. z art. 145 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (t. jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 233 ze zm.; dalej jako „p.u.n.”), przez jego błędne zastosowanie, pomimo że droga sądowa w rozpoznawanej sprawie jest dopuszczalna.

Skarżący domagał się uchylenia w całości zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego, uchylenia w całości postanowienia Sądu Okręgowego w przedmiocie odrzucenia pozwu i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga okazała się uzasadniona, gdyż zasadnie powód zarzucił w niej naruszenie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zagadnienie, jak należy traktować pozew o zapłatę wierzytelności, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, złożony po ogłoszeniu upadłości, stanowiło przedmiot kontrowersji (zob. np. uchwałę SN z dnia 30 marca 1992 r., III CZP 22/92, OSNC 1992, nr 11, poz. 188; uchwałę SN z 25 sierpnia 1994 r. I PZP 33/94, OSNCP 1994, nr 10, poz. 161). Ostatecznie jednak uznać należy za ukształtowane stanowisko, zgodnie z którym pozew taki, w razie niezgłoszenia wierzytelności do masy, należy przekazać sędziemu – komisarzowi (w trybie art. 200 k.p.c. w zw. z art. 229 prawa upadłościowego i naprawczego, aktualnie prawa upadłościowego), jako takie zgłoszenie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2013 r., sygn. akt IV CSK 327/12, niepubl., i wskazane tam orzecznictwo).

Niezależnie od tego należy jednak zauważyć, że powód określił podstawę swojego powództwa, wskazując, że poddaje pod osąd w analizowanym postępowaniu żądanie zapłaty roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Ewidentnie (wprost to wyartykułował w zażaleniu i potwierdził w skardze kasacyjnej) wyeliminował on z zakresu swojego żądania roszczenie z tytułu umowy, gdyż uznał, że zakres wskazanej podstawy roszczenia wpływał nie tylko na ocenę zasadności żądania, lecz również określał właściwy tryb rozpoznania sprawy, w szczególności dopuszczalność wytoczenia na zasadach ogólnych powództwa przeciwko Syndykowi masy upadłości. Dodatkowo należy zauważyć, że wytoczenie przez stronę granic podstawy faktycznej żądania nie jest obojętne (w przypadku rozstrzygnięcia merytorycznego) dla oceny zakresu przedmiotowego powagi rzeczy osądzonej. Wobec wyartykułowanego w rozpoznawanej sprawie przez powoda wprost zakresu podstawy faktycznej (także poprzez wskazanie, że nie obejmuje nią roszczenia z umowy), ocenie sądu podlegać winno jedynie roszczenie o zapłatę kwoty objętej pozwem w ramach powództwa o zapłatę z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia (art. 321 § 1 k.p.c.). Obowiązkiem sądu była ocena istnienia tego żądania, także w kontekście czasowym względem daty ogłoszenia upadłości H. S.A. Tej oceny, zdaniem Sądu Najwyższego, w zaskarżonym orzeczeniu zabrakło

wskutek uznania, że roszczenie objęte pozwem znajduje swoją podstawę w stosunku umownym w sytuacji, w której powód nie dochodził roszczenia z tego tytułu. W świetle tych uwag ocenie podlegać będzie kwestia kontynuowania postępowania na zasadach ogólnych w ramach powództwa przeciwko syndykowi masy upadłości lub przekazania sprawy do rozpoznania w postępowaniu upadłościowym H. S.A. (art. 144 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego w brzmieniu obowiązującym w dniu złożenia pozwu, zob. 448 prawa restrukturyzacyjnego, Dz. U. z 2015 r., poz. 978).

W świetle powyższego oraz w związku ze skierowaniem powództwa przeciwko Syndykowi masy upadłości (w odniesieniu do tego pozwanego wydane zostało przez Sąd Okręgowy w P. w dniu 15 września 2014 r. postanowienie o odrzuceniu pozwu, sygnatura akt IX GC .../14, oraz w dniu 29 stycznia 2015 r. przez Sąd Apelacyjny postanowienie o oddaleniu zażalenia) należy stwierdzić, że w rozpoznawanej sprawie brak było podstaw do odrzucenia pozwu z uwagi na czasową niedopuszczalność drogi sądowej.

Z tych względów - na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. - orzeczono jak w sentencji, pozostawiając Sądowi Okręgowemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 zd. pierwsze k.p.c.).

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w postanowieniu.

db

kc